

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ
Факультет економіки і управління
Кафедра міжнародної економіки і туризму

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

УКРАЇНА НА СВІТОВОМУ РИНКУ ТОВАРІВ ТА ПОСЛУГ У СУЧАСНИХ
УМОВАХ

Київ – 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ
Факультет економіки і управління
Кафедра міжнародної економіки і туризму

Допущено до захисту
зав. кафедрою міжнародної
економіки і туризму

« _____ » _____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

УКРАЇНА НА СВІТОВОМУ РИНКУ ТОВАРІВ ТА ПОСЛУГ У СУЧАСНИХ
УМОВАХ

Студент-виконавець:

Васильєв Всеволод Вікторович .
(П.І.Б., підпис)

IV курс, група МЕВ-20д
(курс, група)

Науковий керівник

д.е.н., проф. Д'яченко Ю.Ю.
(П.І.Б., підпис)

Київ – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1: ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СВІТОВОГО РИНКУ ТОВАРІВ ТА ПОСЛУГ.....	7
1.1 ПОНЯТТЯ І СТРУКТУРА СВІТОВОГО РИНКУ ТОВАРІВ ТА ПОСЛУГ.....	7
1.2 ОСНОВНІ ТЕОРІЇ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ.....	9
1.3 ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА СВІТОВИЙ РИНОК.....	13
РОЗДІЛ 2: СТАН ТА ДИНАМІКА УЧАСТІ УКРАЇНИ У СВІТОВОМУ РИНКУ ТОВАРІВ ТА ПОСЛУГ.....	15
2.1 Аналіз основних товарних груп експорту та імпорту України.....	15
2.2 Історичний огляд участі України у світовій торгівлі.....	19
2.3 Роль України в міжнародному поділі праці, основні товарні групи і послуги, які Україна експортує та імпортує.....	22
РОЗДІЛ 3: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ НА СВІТОВОМУ РИНКУ ТОВАРІВ ТА ПОСЛУГ, СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМКИ ПОКРАЩЕННЯ ПОЗИЦІЙ НА СВІТОВОМУ РИНКУ.....	25
3.1 Основні виклики та проблеми перспективи і розвитку України.....	25
3.2 Аналіз конкурентних переваг та слабких сторін на світовому ринку, вплив політичних та економічних факторів.....	29

3.3 Перспективи розвитку експортного потенціалу України, напрямки покращення, рекомендації щодо покращення, розвиток інфраструктури та інновацій, інвестиції та міжнародне співробітництво.....	35
ВИСНОВКИ.....	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	54

ВСТУП

Темою моєї роботи бакалавра є "Україна на світовому ринку товарів та послуг у сучасних умовах".

Дана тема є важливою з кількох причин, а саме:

– Економічна важливість: Україна є великим експортером сільськогосподарської продукції, металургійної продукції та інших товарів. Стан економіки країни значно залежить від її здатності інтегруватися в глобальні ринки та ефективно конкурувати на них.

– Геополітичний фактор: Через географічне положення та політичну ситуацію, Україна є важливим гравцем у контексті європейської та світової безпеки. Події в Україні можуть мати значний вплив на глобальні ринки, особливо в енергетичному секторі та секторі продовольства.

– Реформи та інтеграція: Україна проводить реформи, спрямовані на економічну інтеграцію з Європейським Союзом та іншими міжнародними організаціями. Успішна реалізація цих реформ може сприяти зростанню експорту, залученню інвестицій і покращенню бізнес-клімату.

– Вплив війни: Поточна ситуація з війною на сході України та її вплив на економіку є критичною. Війна значно впливає на здатність України брати участь у світовій торгівлі, створює ризики для інвесторів та впливає на внутрішню економічну стабільність.

– Технологічний прогрес та інновації: В умовах глобалізації та цифрової трансформації, Україна має можливості розвивати інноваційні галузі, такі як ІТ, і виходити на нові ринки послуг. Це може змінити структуру українського експорту та сприяти економічному зростанню.

Таким чином, розгляд ролі України на світовому ринку товарів та послуг у сучасних умовах дозволяє зрозуміти її економічні перспективи, виклики та можливості, а також сприяє розробці стратегій для подальшого розвитку та інтеграції в глобальну економіку.

Метою дослідження є аналіз поточного стану та перспектив участі України у світовому ринку товарів та послуг. Це включає визначення основних напрямків експорту та імпорту, оцінку конкурентних переваг та викликів, а також розробку рекомендацій для покращення позицій України на світовому ринку.

На основі поставленої мети можна відокремити ряд завдань, а саме:

- дослідити поняття і структуру світового ринку товарів та послуг
- розглянути основні теорії міжнародної торгівлі та вплив глобалізації на світовий ринок
- зробити історичний огляд участі України у міжнародній торгівлі
- зробити аналіз основних товарних груп імпорту та експорту України
- виділити основні проблеми та виклики України на світовому ринку товарів та послуг
- запропонувати напрямки покращення експортного потенціалу України

Об'єктом роботи є *проблеми і перспективи розвитку України на світовому ринку товарів та послуг*, а предметом *розвиток України на світовому ринку товарів та послуг у сучасних умовах*.

В роботі використано ряд методів дослідження, а саме системний та історико-логічний підходи до аналізу стану України на світовому ринку товарів та послуг. Використано такі методи аналізу як порівняння та узагальнення. При дослідженні даної теми було досліджено ряд вітчизняних та зарубіжних робіт, збірники статистичних даних та Інтернет-ресурси.

Дана структура роботи включає в себе: вступ, три розділи, висновки та список використаних джерел та літератури.

Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СВІТОВОГО РИНКУ ТОВАРІВ ТА ПОСЛУГ

1.1 Поняття і структура світового ринку товарів та послуг

Світовий ринок товарів та послуг є складною та динамічною системою, яка відображає глобальні економічні процеси та взаємодію між країнами. Його структура формується під впливом економічних, політичних та технологічних чинників і постійно еволюціонує у відповідь на зміни у світовій економіці.

Світовий ринок товарів та послуг - це система економічних відносин, яка охоплює обмін товарами та послугами між країнами світу.[1, с.511] Вона базується на міжнародному поділі праці, що дозволяє країнам спеціалізуватися на виробництві певних товарів і послуг, досягати економії на масштабах виробництва, а також задовольняти внутрішні потреби через імпорт.

Структура світового ринку товарів та послуг:

Світовий ринок товарів та послуг складається з кількох основних компонентів, які можна поділити на різні аспекти:

1. Товарна структура

- Сировина і матеріали: включають нафту, природний газ, метали, деревину, аграрну продукцію.
- Промислові товари: готові вироби, такі як автомобілі, електроніка, машини та обладнання.
- Споживчі товари: продукти харчування, одяг, побутова техніка, ліки.

2. Структура послуг

- Транспортні послуги: перевезення вантажів і пасажирів морем, повітрям, залізницею, автотранспортом.
- Фінансові послуги: банківська справа, страхування, інвестиційні послуги.

- Туристичні послуги: подорожі, готельний бізнес, організація подорожей.
- Інформаційні та комунікаційні технології: ІТ-послуги, телекомунікації, програмне забезпечення.
- Професійні послуги: консалтинг, юридичні послуги, бухгалтерські послуги.

3. Географічна структура

- Регіональні ринки: Північна Америка, Європа, Азія, Африка, Латинська Америка.
- Міжнародні торговельні угруповання: Європейський Союз (ЄС), Північноамериканська угода про вільну торгівлю (NAFTA), Азіатсько-Тихоокеанське економічне співробітництво (АРЕС).

4. Форма організації торгівлі

- Двостороння торгівля: прямий обмін товарами та послугами між двома країнами.
- Багатостороння торгівля: торгівля, яка здійснюється через міжнародні організації та торговельні блоки.
- Електронна комерція: купівля-продаж товарів та послуг через Інтернет.

5. Інституційна структура

- Міжнародні організації: Світова організація торгівлі (СОТ), Міжнародний валютний фонд (МВФ), Світовий банк.
- Торгові асоціації та союзи: регіональні торговельні угруповання, професійні асоціації.

1.2 Основні теорії міжнародної торгівлі

Різні теорії міжнародної торгівлі надають різноманітні перспективи для розуміння глобальних торгових процесів. Вони допомагають пояснити, чому країни торгують, які вигоди отримують від цього процесу, і як міжнародна торгівля впливає на економіку країн.

Основні теорії міжнародної торгівлі пояснюють, чому країни беруть участь у міжнародному обміні товарами та послугами і які вигоди вони від цього отримують. У своїй роботі я розгляну декілька ключових теорій, які допоможуть проаналізувати тему роботи бакалавра з різних сторін [2, с.87]:

Теорія порівняльних переваг Рікардо стверджує, що країни повинні спеціалізуватися на виробництві тих товарів, які вони можуть виробляти з найменшими альтернативними витратами порівняно з іншими країнами. Навіть якщо одна країна має абсолютні переваги у виробництві всіх товарів, вона все одно може виграти від торгівлі, якщо спеціалізуватиметься на товарах, у виробництві яких має найбільші порівняльні переваги. Наприклад, якщо країна А виробляє вино з нижчими витратами, а країна Б виробляє тканини з нижчими витратами, обидві країни виграють від обміну вином на тканини, навіть якщо країна А може виробляти обидва товари ефективніше.

Модель Хекшера-Оліна стверджує, що країни будуть експортувати ті товари, у виробництві яких інтенсивно використовуються відносно надлишкові фактори виробництва (праця, земля, капітал), і імпортувати ті товари, у виробництві яких інтенсивно використовуються відносно дефіцитні фактори. Наприклад, країна з надлишком капіталу, наприклад, Німеччина, експортуватиме капіталомісткі товари, такі як машини, і імпортуватиме працеінтенсивні товари, наприклад, текстиль.

Теорія специфічних факторів розширює модель Хекшера-Оліна, враховуючи специфічні фактори, які не можуть легко переміщуватися між галузями в короткостроковій перспективі. Вона пояснює, як різні галузі в одній країні можуть мати різні вигоди або втрати від торгівлі. Відкриття

торгівлі може вигідно вплинути на галузі, які використовують надлишковий фактор (наприклад, капітал), але негативно позначитися на галузях, що використовують дефіцитний фактор (наприклад, працю).

Теорія життєвого циклу продукту припускає, що нові продукти спочатку виробляються і споживаються в інноваційних країнах. По мірі розвитку продукту його виробництво поступово переноситься до країн з нижчими витратами, а інноваційні країни стають імпортерами цих продуктів. Як приклад: Технологічні гаджети спочатку виробляються в США, але з часом виробництво переміщується до Китаю, де витрати на виробництво нижчі.

Нова теорія міжнародної торгівлі акцентує увагу на масштабах виробництва і мережевих ефектах. Вона пояснює торгівлю між схожими країнами, які мають подібні факторні пропорції, завдяки перевагам від масштабів виробництва і диференціації продуктів. Як приклад: дві розвинені країни торгують автомобілями різних марок, оскільки великомасштабне виробництво дозволяє знизити витрати, а споживачі віддають перевагу різноманітності.

Теорія національної конкурентної переваги (алмаз Портера) стверджує, що конкурентоспроможність країни залежить від чотирьох основних чинників: факторів виробництва, умов попиту, пов'язаних і підтримуючих галузей, а також стратегії, структури і конкуренції фірм. Взаємодія цих чинників створює конкурентну перевагу на глобальному ринку. Як приклад: високий рівень технологічного розвитку, активний внутрішній попит і конкурентні галузі сприяють успіху Німеччини в автомобільній промисловості.

1.3 Вплив глобалізації на торгівлю та економіку країн:

Глобалізація має багатогранний вплив на торгівлю та економіку країн, створюючи нові можливості для економічного розвитку, але також і виклики, пов'язані з нерівністю, екологічними проблемами та вразливістю до глобальних криз. Управління цими процесами вимагає комплексного підходу, що включає політику підтримки сталого розвитку, справедливого розподілу вигод та ефективного реагування на глобальні виклики. [5, с.44]

Глобалізація істотно вплинула на торгівлю та економіку країн, вносячи зміни на різних рівнях: національному, регіональному та глобальному. Нижче розглянуто основні аспекти цього впливу.

Вплив глобалізації на торгівлю

- Збільшення обсягів торгівлі. Глобалізація сприяє збільшенню обсягів міжнародної торгівлі за рахунок зниження торговельних бар'єрів, розвитку транспортної інфраструктури та зростання ролі міжнародних організацій, таких як Світова організація торгівлі (СОТ).
- Диверсифікація товарів та послуг. Країни мають змогу отримувати доступ до ширшого асортименту товарів та послуг, включаючи ті, які не виробляються локально. Це підвищує якість життя споживачів та надає підприємствам можливість використовувати імпортовані проміжні товари для виробництва кінцевих продуктів.
- Глобальні ланцюги постачання. Завдяки глобалізації розвиваються складні міжнародні ланцюги постачання, що дозволяє компаніям знижувати витрати на виробництво шляхом переміщення виробничих процесів у країни з нижчими витратами на робочу силу або сировину.
- Конкуренція та ефективність. Посилення конкуренції на глобальному ринку змушує компанії покращувати якість продукції та знижувати витрати, що в свою чергу сприяє підвищенню ефективності та інноваційності.

Вплив глобалізації на економіку країн

- Економічне зростання. Багато країн отримують значні вигоди від глобалізації, зокрема підвищення темпів економічного зростання завдяки збільшенню експорту, залученню іноземних інвестицій та розвитку нових галузей економіки.
- Розподіл доходів. Глобалізація має неоднозначний вплив на розподіл доходів. У деяких країнах спостерігається збільшення нерівності доходів, оскільки вигоди від глобалізації нерівномірно розподіляються між різними секторами та групами населення.
- Створення робочих місць. Глобалізація сприяє створенню нових робочих місць, особливо в країнах, що розвиваються, завдяки зростанню експорту та залученню іноземних інвестицій. Однак, у розвинених країнах часто відбувається скорочення робочих місць у традиційних галузях через перенесення виробництва в інші країни.
- Передача технологій та знань. Інвестиції та міжнародна співпраця сприяють передачі технологій та знань між країнами, що допомагає розвивати місцеві економіки та підвищувати продуктивність праці.
- Вразливість до глобальних криз. Глобалізація підвищує економічну взаємозалежність країн, що може призводити до швидкого поширення економічних криз по всьому світу. Наприклад, фінансова криза 2008 року або пандемія COVID-19 мали глобальні наслідки, впливаючи на економіки всіх країн.
- Екологічні наслідки. Зростання міжнародної торгівлі та виробництва призводить до підвищення екологічного навантаження. Глобалізація може сприяти як негативним наслідкам для довкілля через збільшення викидів та споживання ресурсів, так і позитивним, сприяючи поширенню екологічно чистих технологій.

Розділ 2. СТАН ТА ДИНАМІКА УЧАСТІ УКРАЇНИ НА СВІТОВОМУ РИНКУ

2.1 Аналіз основних товарних груп експорту та імпорту України.

Участь України на світовому ринку має свою специфіку, яка визначається економічною структурою країни, її географічним розташуванням, а також політичними та економічними викликами. Нижче наведено основні аспекти стану та динаміки участі України на світовому ринку.

Рисунок. 2.1 ВВП 2021р.

Рисунок. 2.2 ВВП 2022р.

Рисунок. 2.3 ВВП 2024р.

Стан участі України на світовому ринку:

Україна значною мірою залежить від експорту, особливо у сільськогосподарському секторі та металургії. Основними експортними товарами є:

- Сільськогосподарська продукція: зернові культури (пшениця, кукурудза), олійні культури (соняшникова олія).
- Металургійна продукція: сталь, прокат, залізна руда.
- Машинобудування: продукція авіаційної, космічної та військової промисловості.

Україна імпортує значну кількість енергоресурсів, техніки, хімічної продукції та споживчих товарів. Основними імпортними товарами є:

- Енергетичні ресурси: нафта, природний газ, вугілля.
- Машини та обладнання: промислове обладнання, транспортні засоби.
- Хімічні продукти: добрива, пластмаси, фармацевтична продукція.

Географічна структура української торгівлі характеризується активними торговими зв'язками з Європейським Союзом, країнами СНД, а також Китаєм і Туреччиною. ЄС є найбільшим торговим партнером України завдяки угоді про асоціацію, яка включає угоду про вільну торгівлю.

Динаміка участі України на світовому ринку

1. Зростання експорту до ЄС

Після підписання Угоди про асоціацію з ЄС у 2014 році, український експорт до країн Євросоюзу суттєво зріс. Угода сприяла зниженню митних бар'єрів і відкриттю нових ринків для української продукції.

2. Зростання аграрного експорту

Україна посіла одне з провідних місць у світі за експортом зернових і олійних культур. Зокрема, Україна є одним з найбільших експортерів кукурудзи і соняшникової олії у світі. Це стало можливим завдяки інвестиціям в аграрну інфраструктуру та сучасні технології.

3. Залучення іноземних інвестицій

Незважаючи на виклики, Україна активно працює над залученням іноземних інвестицій у ключові сектори економіки, такі як сільське господарство, ІТ, енергетика та інфраструктура. Важливим чинником є

співпраця з міжнародними фінансовими організаціями, такими як МВФ та Світовий банк.

4. Розвиток ІТ-сектора

Український ІТ-сектор демонструє значний ріст, що сприяє експорту ІТ-послуг та програмного забезпечення. Українські ІТ-компанії активно працюють на глобальному ринку, надаючи аутсорсингові послуги для компаній з усього світу.

Україна активно інтегрується у світову економіку, незважаючи на значні внутрішні та зовнішні виклики. Динаміка участі України на світовому ринку свідчить про її прагнення диверсифікувати економіку, збільшити експортний потенціал та залучити іноземні інвестиції. Подальший розвиток залежить від політичної стабільності, економічних реформ та покращення бізнес-клімату.

2.2 Історичний огляд участі України у світовій торгівлі

Участь України у міжнародній торгівлі має глибокі історичні корені, які вплинули на її економічний розвиток та торговельні зв'язки. Нижче наведено ключові етапи історичного контексту участі України у міжнародній торгівлі.[6, с.254]

1) Київська Русь (IX-XIII ст.)

- Торговельні шляхи. Київська Русь була важливим торговельним центром завдяки своєму розташуванню на перетині важливих торговельних шляхів. Відомий шлях "із варяг у греки" з'єднував Скандинавію з Візантією через територію сучасної України.

- Основні товари. Експортувалися хутра, мед, віск, рабів та інші товари до Візантії, Західної Європи та Близького Сходу. В імпорті переважали шовк, прянощі, метали і зброя.

2) Литовсько-Польський період (XIV-XVII ст.)

- Розвиток торгівлі. Українські землі були частиною Великого князівства Литовського, а згодом – Речі Посполитої, що сприяло розвитку торгівлі завдяки великій кількості міст і ярмарків.

- Товари і ринки. Основними експортними товарами були зерно, худоба, мед, віск і деревина. Активно торгували з Центральною та Західною Європою, зокрема з Польщею, Німеччиною та Італією.

3) Козацька доба (XVII-XVIII ст.)

- Гетьманщина. Період існування Гетьманщини характеризувався активною торгівлею з Московським царством, Османською імперією, Кримським ханством та іншими країнами.

- Основні товари. Експорт включав сільськогосподарську продукцію, рибу, сіль, шкіру та хутра. Значна частина торгівлі здійснювалася через Чорне море.

4) Російська імперія (XVIII-XIX ст.)

- Інтеграція в російську економіку. Після анексії українських земель російською імперією українська економіка інтегрувалася в імперську, орієнтуючись на внутрішній ринок росії.

- Промислова революція. У XIX столітті почалася промислова революція, що сприяла розвитку металургійної та вугільної промисловості в Донбасі та Криворіжжі. Експорт зерна до Європи через порти Чорного моря також значно зріс.

5) Радянський період (XX ст.)

- Планова економіка. У Радянському Союзі торгівля була централізовано планована. Українська РСР була важливим постачальником сільськогосподарської продукції, вугілля, сталі та машинобудівної продукції для всього Союзу.

- Зовнішня торгівля. Зовнішня торгівля здійснювалася через державні органи, а основними партнерами були країни соціалістичного табору та деякі капіталістичні країни за бартерними угодами.

б) Незалежність (з 1991 р.)

- Переорієнтація ринків. Після здобуття незалежності у 1991 році Україна почала переорієнтацію з пострадянських ринків на європейські та світові ринки. Було підписано численні торговельні угоди, включаючи Угоду про асоціацію з ЄС у 2014 році.

- Експорт і імпорт. Основними експортними товарами залишаються сільськогосподарська продукція, метали та хімічна продукція. Важливими імпортними товарами є енергоресурси, машини та устаткування, а також споживчі товари.

- Сучасні виклики. Україна стикається з численними викликами, включаючи політичну нестабільність, військовий конфлікт на сході країни та анексію Криму, що впливає на економіку і торговельні зв'язки. Проте країна активно працює над інтеграцією у світову економіку та залученням іноземних інвестицій.

Історичний контекст участі України у міжнародній торгівлі відображає складний шлях розвитку від важливого торгового центру Київської Русі до сучасної незалежної держави, яка намагається закріпитися на світовому ринку. Незважаючи на численні виклики, Україна продовжує активно розвивати свою торговельну політику та інтегруватися у глобальну економіку.

Аналіз статистичних даних про експорт та імпорт України за 2022 та 2023 роки

У 2022 році експорт України склав \$44,1 млрд, що на 35,1% менше порівняно з 2021 роком. Імпорт досяг \$55,3 млрд, що також означає зниження на 24,1% порівняно з попереднім роком. Це призвело до негативного торговельного балансу у розмірі \$11,1 млрд. Основними експортними товарами були кукурудза, олія та пшениця, а головними ринками збуту стали Польща, Румунія та Туреччина.

У 2023 році відбулися зміни в структурі торгівлі. У першому півріччі експорт склав \$19,4 млрд, що на 14,3% менше ніж за аналогічний період 2022 року. Імпорт зріс до \$30,4 млрд, що на 20,7% більше у порівнянні з першою половиною 2022 року. Це погіршило торговельний баланс до -\$11 млрд у першій половині 2023 року. Основні експортні товари залишилися такими ж, як і в 2022 році, але було помітне зростання експорту зернових та жирів і масел тваринного або рослинного походження.

Серед основних партнерів по імпорту у 2023 році були Китай, Польща, Німеччина та Туреччина. В структурі імпорту помітно зросла частка електричних машин і устаткування, а також транспортних засобів і ядерних реакторів.

Ці дані свідчать про серйозні виклики, з якими зіткнулася Україна у зв'язку з війною та економічною нестабільністю, але також демонструють певні адаптаційні процеси у зовнішньоторговельних відносинах.

2.3 Роль України в міжнародному поділі праці, основні товарні групи експорту та імпорту.

Україна відіграє значну роль у міжнародному поділі праці завдяки своїм природним ресурсам, аграрному потенціалу та промисловим можливостям. Її економіка інтегрована у світові ринки, і країна постачає значну частину своєї продукції до різних регіонів світу. Розглянемо основні аспекти та статистичні дані, що демонструють участь України в міжнародному поділі праці.

Аграрний сектор. Україна є одним з провідних світових виробників та експортерів сільськогосподарської продукції, зокрема зернових, олійних культур та соняшникової олії.

- **Зернові культури:** Україна є одним з найбільших експортерів зерна у світі. У 2022 році країна експортувала понад 48 мільйонів тон зернових, серед яких пшениця, кукурудза та ячмінь займають основні позиції.

- **Соняшникова олія:** Україна займає перше місце у світі з експорту соняшникової олії, забезпечуючи близько 50% світового ринку цього продукту.

Промисловість. Українська промисловість також має значний вплив на міжнародний ринок, зокрема у металургійному та хімічному секторах.

- **Металургія:** Україна входить до десятки найбільших виробників сталі у світі. У 2021 році обсяги виробництва сталі склали близько 21 мільйона тонн, значна частина якої експортується в країни Європи, Азії та Америки.

- **Хімічна промисловість:** Україна є важливим постачальником мінеральних добрив, зокрема аміаку та карбаміду, які експортуються в багато країн світу.

Енергетика. Україна також відіграє важливу роль у європейському енергетичному секторі завдяки своїм значним запасам природного газу та транзитним можливостям.

- Природний газ: Хоча видобуток природного газу в Україні не повністю забезпечує внутрішні потреби, країна є важливим транзитером російського газу до Європи, транспортувавши близько 55 мільярдів кубометрів газу у 2021 році.

- Енергетична незалежність: Після 2014 року Україна значно зменшила залежність від імпорту російського газу, нарощуючи власний видобуток та диверсифікуючи постачання.

Технології та послуги. Останніми роками Україна активно розвиває ІТ-сектор, який стає все більш інтегрованим у глобальний ринок послуг.

- ІТ-послуги: Українські ІТ-компанії надають широкий спектр послуг, включаючи розробку програмного забезпечення, консалтинг та аутсорсинг. В 2021 році експорт ІТ-послуг досягнув 6,8 мільярда доларів США, що становить близько 4% ВВП країни.

Торгові партнери. Головними торговими партнерами України є країни Європейського Союзу, Китай, Туреччина, Єгипет та Індія. Частка експорту до ЄС складає близько 40%, що свідчить про тісні економічні зв'язки з європейськими країнами.

Україна відіграє важливу роль у міжнародному поділі праці, використовуючи свої природні ресурси, аграрний та промисловий потенціал. Її економіка значно інтегрована у світові ринки, і країна активно розвиває нові галузі, такі як ІТ, що сприяє її глобальній економічній ролі. Водночас, економічний розвиток України залежить від політичної стабільності та реформ, спрямованих на покращення інвестиційного клімату та економічної конкурентоспроможності.

Огляд основних товарних груп і послуг, які Україна експортує та імпортує

Експорт:

- Сільське господарство та продукти харчування: Україна має значні ресурси у сільському господарстві, тому експортує зерно, олію, насіння та інші сільськогосподарські продукти.

- Промислові товари: Серед експортованих промислових товарів можуть бути сталь, металеві вироби, хімічні продукти, машини та устаткування.

- Енергетичні продукти: Україна є великим експортером енергетичних продуктів, зокрема вугілля, природний газ та електроенергію.

- Машини та обладнання: Це може включати техніку для сільського господарства, промислове обладнання, транспортні засоби та інше.

Імпорт:

- Енергетичні продукти: Україна імпортує паливо, нафту та газ для власного споживання та промислових потреб.

- Машини та обладнання: Імпорт машин і обладнання, включаючи комп'ютери, техніку для виробництва та транспортні засоби, може бути великим.

- Хімічні речовини та продукти: Це може включати хімічні речовини для виробництва та промислового використання, а також хімічні продукти для медицини та інших галузей.

- Продукти харчування: Україна також імпортує певні продукти харчування, щоб задовольнити попит внутрішнього ринку.

- Технології та послуги: Україна може імпортувати технології та послуги зв'язку, інформаційні технології, консалтингові послуги та інше.

Розділ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ НА СВІТОВОМУ РИНКУ ТОВАРІВ ТА ПОСЛУГ, СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМКИ ПОКРАЩЕННЯ ПОЗИЦІЙ НА СВІТОВОМУ РИНКУ

3.1 Основні виклики та проблеми з якими стикається Україна.

Проблеми і перспективи розвитку

Україна стикається з численними викликами та проблемами на економічному ринку, які суттєво впливають на її здатність розвивати економіку та інтегруватися у глобальну економічну систему. Основні проблеми можна розділити на декілька категорій: політичні та безпекові ризики, структурні проблеми економіки, фінансові труднощі, інфраструктурні та технологічні виклики, а також соціальні та демографічні проблеми.

Політичні та безпекові ризики, військовий конфлікт та окупація

- Конфлікт на сході України: Триваюча військова агресія з боку росії, яка розпочалася у 2014 році, створює серйозні ризики для економічної стабільності та безпеки. Бойові дії на сході країни призвели до значних людських втрат, руйнування інфраструктури та зниження промислового виробництва в регіоні.

- Окупація Криму: Втрата Криму призвела до зменшення території України та втрати значних ресурсів, включаючи порти та природні багатства.

Політична нестабільність

- Корупція: Високий рівень корупції залишається однією з головних перешкод для економічного розвитку. Корупція підриває довіру інвесторів, збільшує витрати бізнесу та знижує ефективність державного управління.

- Реформи: Незважаючи на певний прогрес у проведенні реформ, багато структурних реформ ще не завершено. Реформи у судовій системі, боротьбі з корупцією та створенні сприятливого бізнес-клімату є критично важливими для подальшого економічного розвитку.

Структурні проблеми економіки, економічна залежність від сировини

Аграрний сектор та металургія: Економіка України значною мірою залежить від експорту сировини, зокрема зернових культур та металургійної продукції. Така залежність робить країну вразливою до коливань цін на світових ринках та знижує стійкість економіки до зовнішніх шоків.

Недостатня диверсифікація економіки

Промислова база: Багато промислових підприємств застарілі та потребують модернізації. Відсутність інвестицій у новітні технології та недостатній розвиток високотехнологічних галузей обмежують можливості для зростання та інновацій.

Фінансові труднощі, зовнішній борг

Державний борг: Високий рівень державного боргу та необхідність регулярного обслуговування зовнішніх зобов'язань створюють значний фінансовий тиск. У 2021 році державний борг України становив понад 60% ВВП.

Валютні ризики

Коливання курсу гривні: Нестабільність національної валюти впливає на економічну стабільність, знижуючи довіру до гривні та спричиняючи інфляційні ризики.

Інфраструктурні та технологічні виклики, застаріла інфраструктура

Транспортна система: Дорожня та залізнична інфраструктура потребує значних інвестицій для модернізації. Поганий стан доріг та залізниць уповільнює логістичні процеси та підвищує витрати на транспортування товарів.

Енергетика: Енергетичний сектор потребує модернізації, включаючи розвиток альтернативних джерел енергії та підвищення енергоефективності.

Технологічна відсталість

Низький рівень інновацій: Відсутність інвестицій у науку та технології обмежує можливості для розвитку інноваційних секторів економіки.

Соціальні та демографічні проблеми, міграція

Відтік робочої сили: Багато кваліфікованих працівників виїжджають за кордон у пошуках кращих можливостей, що створює дефіцит робочої сили та знижує потенціал економічного зростання.

Демографічна криза

Старіння населення: Зниження народжуваності та старіння населення створюють додатковий тиск на соціальні системи, включаючи пенсійне забезпечення та охорону здоров'я.

Україна стикається з багатьма викликами, які потребують комплексного підходу та скоординованих зусиль з боку уряду, бізнесу та міжнародних партнерів. Подолання корупції, проведення структурних реформ, модернізація інфраструктури та інвестування в інновації є ключовими кроками для стабілізації та розвитку української економіки. Лише через вирішення цих проблем Україна зможе досягти сталого економічного зростання та інтеграції в світову економічну систему.

Проблеми та перспективи розвитку

Міжнародна торгівля України підпорядкована різноманітним факторам, серед яких політичні, економічні та інші чинники мають значний вплив. Ось деякі з них:

1) Політичні фактори:

- Міжнародні відносини: Стан відносин з іншими країнами може впливати на торговельні відносини. Наприклад, наявність або відсутність торговельних угод, санкції або тарифні бар'єри.

- Політична стабільність: Нестабільність у владі або політичні конфлікти можуть створювати невизначеність для бізнесу та зменшувати довіру іноземних партнерів.

- Торговельна політика: Рішення уряду щодо торговельних тарифів, мита, торговельних угод та інші аспекти торговельної політики можуть впливати на зовнішню торгівлю.

2) Економічні фактори:

- Економічний розвиток: Стан економіки країни, її конкурентоспроможність та здатність виробляти конкурентоспроможні товари впливає на її здатність експортувати та імпортувати товари.

- Курс валют: Зміни в обмінному курсі можуть впливати на вартість експортованих та імпортованих товарів та послуг.

- Технологічний розвиток: Інновації та технологічний розвиток можуть змінювати споживчий попит і торговельні можливості.

3) Інші фактори:

- Культурні та соціальні чинники: Різноманіття культурних та соціальних норм у різних країнах може впливати на попит на товари та послуги.

- Кліматичні умови: Наявність або відсутність сприятливих кліматичних умов може впливати на вирощування сільськогосподарських продуктів, що експортуються.

- Світові тенденції: Зміни у світових тенденціях, таких як зміни в споживчому попиті, виробництві та технологіях, також можуть впливати на торгівлю.

Ці фактори взаємодіють між собою та можуть мати складний вплив на міжнародну торгівлю України. Розуміння цих чинників допомагає розробляти стратегії та приймати рішення щодо розвитку торговельних відносин.

3.2 Аналіз конкурентних переваг та слабких сторін України на світовому ринку. Вплив політичних та економічних факторів.

Україна має як конкурентні переваги, так і слабкі сторони на світовому ринку. У своїй роботі я хочу розглянути деякі з них:

Конкурентні переваги:

- Сільське господарство: Україна має великий потенціал у сільському господарстві. Природні умови, які дозволяють вирощувати різноманітні культури, а також досить великі земельні ресурси, роблять її одним з провідних експортерів зернових та інших сільськогосподарських продуктів.
- Промисловість: Україна також має розвинену промисловість, зокрема металургійну та хімічну галузі. Це дозволяє країні експортувати металопродукцію, хімічні речовини та інші промислові товари.
- Географічне положення: Розташування України між Європою та Азією робить її важливим транзитним пунктом для торгівлі між цими регіонами.
- Доступ до трудових ресурсів: Україна має досить велику робочу силу, що може бути вигідною для розвитку виробництва та послуг.
- Наявність висококваліфікованої робочої сили: Україна має значний потенціал у сфері освіти та науки, що дозволяє формувати висококваліфіковані кадри для різних секторів економіки.
- Низькі витрати на працю: У порівнянні з розвинутими країнами, вартість робочої сили в Україні може бути нижчою, що робить її привабливою для іноземних інвесторів.

Слабкі сторони:

- Політична нестабільність: Періодичні зміни у політичній ситуації та конфлікти можуть створювати невизначеність для бізнесу та іноземних інвесторів.

- Корупція та недостатнє правове регулювання: Проблеми з корупцією та неефективність системи правосуддя можуть обмежувати розвиток бізнесу та інвестицій.
- Інфраструктура: Недостатня розвиненість транспортної та комунікаційної інфраструктури може ускладнювати експорт та імпорт товарів.
- Залежність від імпортних ресурсів: Україна імпортує деякі енергетичні та сировинні ресурси, що може зробити її вразливою до коливань цін на світових ринках.
- Низький рівень технологічного розвитку: У порівнянні з деякими розвинутими країнами, Україна може відстати за технологічними інноваціями та високотехнологічним виробництвом.
- Недостатність інфраструктури для експорту: Недоліки у транспортній інфраструктурі та митних процедурах можуть ускладнювати торгівлю та збільшувати витрати на транспортування товарів.
- Недостатня диверсифікація експорту: Залежність від обмеженого переліку товарів та ринків може зробити Україну вразливою до економічних коливань у цих секторах.

Розуміння цих факторів допоможе Україні максимально використовувати свої переваги та зменшити вплив слабких сторін на її міжнародну торгівлю.

Вплив політичних та економічних факторів на міжнародну торгівлю України

Україна стикається з численними викликами на шляху інтеграції у глобальну економіку, які обумовлені як внутрішніми, так і зовнішніми факторами. Політичні та економічні умови суттєво впливають на обсяги та структуру міжнародної торгівлі України, а також на її здатність залучати іноземні інвестиції та розширювати свої ринки збуту. Розглянемо детальніше основні політичні та економічні фактори, що визначають міжнародну торгівлю України.

Політичні фактори, військовий конфлікт та геополітичні ризики, конфлікт на сході України

З 2014 року військовий конфлікт на сході України суттєво вплинув на економічну ситуацію в країні. Основні наслідки включають:

- Руйнування інфраструктури: Зруйновані транспортні та промислові об'єкти значно знизили промислове виробництво в регіоні, що мало негативний вплив на експорт.
- Зниження інвестиційної привабливості: Політична нестабільність та військові дії зменшили довіру інвесторів, що вплинуло на здатність залучати іноземний капітал.
- Втрата ринків збуту: Обмеження та ризики, пов'язані з конфліктом, ускладнили торгівлю з деякими традиційними партнерами.

Окупація Криму

Анексія Криму росією у 2014 році призвела до значних економічних втрат, а саме:

- Втрата інфраструктурних об'єктів: Кримські порти, транспортні мережі та інші об'єкти, які були важливими для торгівлі, більше не контролюються Україною.
- Зміна транспортних маршрутів: Зміщення транспортних потоків призвело до збільшення витрат на логістику.

Політична нестабільність та корупція

- Бізнес-клімат: Високий рівень корупції ускладнює ведення бізнесу, збільшує транзакційні витрати та знижує конкурентоспроможність українських товарів на міжнародних ринках.
- Інвестиційна привабливість: Корупція підриває довіру іноземних інвесторів, що негативно впливає на обсяги прямих іноземних інвестицій.

Політичні реформи

Реформи в судовій системі та державному управлінні: Прогрес у цих сферах сприяє покращенню бізнес-клімату та залученню інвестицій. Ефективні реформи можуть допомогти зменшити рівень корупції та підвищити довіру з боку міжнародних партнерів.

Економічні фактори, макроекономічна стабільність, інфляція та валютний курс

- Коливання курсу гривні: Нестабільність національної валюти впливає на вартість імпортованих товарів та матеріалів, а також на конкурентоспроможність українського експорту.
- Інфляційні ризики: Високий рівень інфляції знижує купівельну спроможність населення та створює додаткові ризики для бізнесу.

Державний борг

Обслуговування боргу: Високий рівень державного боргу створює фінансовий тиск на бюджет, що може обмежувати можливості для інвестицій у розвиток інфраструктури та інших ключових галузей.

Інфраструктурні проблеми, транспортна інфраструктура

- Застаріла інфраструктура: Недостатні інвестиції в модернізацію доріг, залізниць та портів уповільнюють логістичні процеси та підвищують витрати на транспортування товарів.
- Поганий стан доріг: Відсутність належного дорожнього покриття збільшує час та вартість доставки, що негативно впливає на конкурентоспроможність українських товарів.

Енергетична інфраструктура

Залежність від імпорту енергоносіїв: Висока залежність від імпорту газу та нафти робить економіку вразливою до коливань світових цін на енергоносії та політичних ризиків.

Структурні особливості економіки, аграрний сектор та металургія

Залежність від експорту сировини: Значна частка експорту України припадає на сировинні товари, такі як зерно та метали. Це робить економіку вразливою до коливань світових цін на ці товари.

Низька додана вартість: Велика частка експорту складається з товарів з низькою доданою вартістю, що обмежує потенціал для зростання доходів від зовнішньої торгівлі.

Недостатня диверсифікація економіки

Слабкий розвиток високотехнологічних галузей: Недостатні інвестиції у новітні технології та науку обмежують можливості для розвитку високотехнологічних секторів економіки.

Торговельні угоди та інтеграція, зона вільної торгівлі з ЄС

- Розширення ринків: Угода про асоціацію між Україною та ЄС відкрила нові ринки для українських виробників, сприяючи зростанню експорту до країн ЄС.
- Стимул для реформ: DCFTA стимулює проведення структурних реформ та покращення бізнес-клімату, що підвищує конкурентоспроможність української економіки.

Інші торговельні угоди

Диверсифікація ринків: Підписання угод про вільну торгівлю з іншими країнами (наприклад, з Канадою, Ізраїлем) сприяє диверсифікації ринків збуту та зменшенню залежності від окремих регіонів.

Україна стикається з численними політичними та економічними викликами, які суттєво впливають на її здатність інтегруватися у світову економіку та розвивати міжнародну торгівлю. Основними політичними проблемами є військовий конфлікт, окупація Криму, корупція та необхідність проведення структурних реформ. Економічні фактори включають

макроекономічну стабільність, інфраструктурні проблеми, залежність від сировини та недостатню диверсифікацію економіки. Водночас, торговельні угоди та реформи відкривають нові можливості для зростання та інтеграції у світові ринки. Подолання цих викликів вимагає комплексного підходу та тісної співпраці між урядом, бізнесом та міжнародними партнерами.

3.3. Перспективи розвитку експортного потенціалу України, напрямки покращення, рекомендації щодо покращення, розвиток інфраструктури та інновацій, інвестиції та міжнародне співробітництво.

Україна має значний потенціал для розвитку своїх експортних галузей завдяки природним ресурсам, географічному положенню та науково-технічному потенціалу. Розглянемо детальніше перспективи ключових експортних галузей України, їхні виклики та можливості.

1) Аграрний сектор

Поточний стан. Аграрний сектор є однією з найбільших експортних галузей України, займаючи близько 40% всього експорту країни. Основні продукти експорту включають зернові культури (пшениця, кукурудза), соняшникову олію, олійні культури та продукцію тваринництва.

Перспективи розвитку

- Збільшення виробництва: Завдяки родючим ґрунтам (чорноземам) та сприятливому клімату Україна має потенціал для збільшення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції.
- Диверсифікація продукції: Розвиток переробної промисловості та виробництва продукції з більшою доданою вартістю, наприклад, органічних продуктів, біопалива, продуктів харчування.
- Інвестиції в технології: Впровадження сучасних агротехнологій, автоматизації та цифрових рішень для підвищення ефективності та продуктивності.
- Розширення ринків збуту: Пошук нових ринків збуту, зокрема в Азії, Африці та Близькому Сході, а також посилення позицій на ринках ЄС.

Виклики

- Залежність від погодних умов: Коливання врожайності через зміну клімату та природні катастрофи.

- Конкуренція на світових ринках: Зростання конкуренції з іншими великими аграрними країнами, такими як Бразилія та США.
- Недостатня інфраструктура: Потреба в модернізації логістичної та транспортної інфраструктури для ефективного експорту продукції.

2) Металургійний сектор

Поточний стан. Металургійна галузь історично є одним із основних секторів економіки України, забезпечуючи значний обсяг експорту. Основними експортними продуктами є сталь, чавун, прокат, феросплави.

Перспективи розвитку

- Модернізація виробництва: Інвестиції в оновлення виробничих потужностей, впровадження енергоефективних технологій та зменшення екологічного впливу.
- Диверсифікація ринків: Пошук нових ринків збуту, особливо в Азії та Африці, та розширення присутності на ринках ЄС.
- Виробництво продукції з високою доданою вартістю: Переорієнтація на виробництво спеціальних сталей та високоякісних металевих виробів для автомобільної, аерокосмічної та інших галузей.

Виклики

- Конкуренція з іншими країнами: Конкуренція з виробниками сталі з Китаю, Індії та інших країн.
- Екологічні стандарти: Необхідність відповідності жорстким екологічним стандартам, особливо на ринках ЄС.
- Застаріла інфраструктура: Потреба в модернізації заводів та транспортної інфраструктури.

3) ІТ-сектор

Поточний стан. ІТ-галузь України розвивається швидкими темпами, займаючи значне місце в експорті послуг. Основними експортними

продуктами є розробка програмного забезпечення, ІТ-консалтинг, аутсорсинг ІТ-послуг.

Перспективи розвитку

- Розширення спектру послуг: Розвиток нових напрямків, таких як кібербезпека, розробка штучного інтелекту, Інтернет речей (IoT), блокчейн-технології.
- Покращення освіти та підготовка кадрів: Інвестиції в ІТ-освіту, створення центрів підготовки та підвищення кваліфікації фахівців.
- Інтернаціоналізація бізнесу: Вихід на нові ринки, зокрема в Північній Америці, Європі та Азії, а також участь у міжнародних проєктах та стартапах.
- Інноваційні кластери: Розвиток технологічних парків та інноваційних хабів для підтримки стартапів та розвитку ІТ-бізнесу.

Виклики

- Відтік кадрів: Еміграція кваліфікованих ІТ-фахівців за кордон у пошуках кращих умов праці.
- Конкуренція на глобальному ринку: Конкуренція з іншими країнами, що активно розвивають ІТ-сектор, такими як Індія та Польща.
- Зміни у законодавстві: Потреба в адаптації законодавства для підтримки ІТ-галузі та сприяння інноваціям.

4) Хімічна промисловість

Поточний стан. Хімічна промисловість України включає виробництво мінеральних добрив, продукції органічної хімії, пластмас та фармацевтичних препаратів. Основними експортними продуктами є аміак, карбамід, метанол, пластмаси.

Перспективи розвитку

- Модернізація виробництва: Інвестиції у сучасні технології виробництва, підвищення енергоефективності та екологічної безпеки.
- Розширення асортименту: Виробництво продукції з більшою доданою вартістю, зокрема спеціалізованої хімії та біохімічних продуктів.
- Пошук нових ринків збуту: Розширення присутності на ринках ЄС, Азії, Латинської Америки та Африки.

Виклики

- Екологічні вимоги: Відповідність екологічним стандартам та зменшення негативного впливу на довкілля.
- Конкуренція: Конкуренція з виробниками хімічної продукції з інших країн, зокрема Росії та Білорусі.
- Інфраструктурні проблеми: Потреба в модернізації транспортної та енергетичної інфраструктури.

5) Машинобудування

Поточний стан. Машинобудування в Україні включає виробництво транспортних засобів, сільськогосподарської техніки, електротехніки, верстатів та обладнання. Основними експортними продуктами є сільськогосподарська техніка, електромотори, залізничне обладнання.

Перспективи розвитку

- Інноваційні технології: Впровадження новітніх технологій у виробництво, зокрема автоматизації, роботизації та цифровізації.
- Підвищення якості продукції: Відповідність міжнародним стандартам якості, що сприятиме розширенню ринків збуту.
- Розвиток кооперації: Співпраця з міжнародними компаніями та залучення іноземних інвестицій для спільних проєктів.
- Розширення ринків збуту: Пошук нових ринків збуту, особливо в країнах, що розвиваються, та диверсифікація експорту.

Виклики

- Конкуренція з іншими країнами: Конкуренція з країнами з розвинуеною машинобудівною галуззю, такими як Німеччина, Японія та Китай.
- Інвестиції у виробництво: Потреба у значних інвестиціях для модернізації виробничих потужностей та впровадження інновацій.
- Недостатня підтримка держави: Недостатня державна підтримка галузі та невідповідність законодавчої бази міжнародним стандартам.

б) Легка промисловість

Поточний стан. Легка промисловість України включає текстильне виробництво, швейну та взуттєву промисловість. Основними експортними продуктами є одяг, взуття та текстильні вироби.

Перспективи розвитку

- Підвищення якості та дизайну: Інвестиції у підвищення якості продукції та розвиток унікального дизайну для конкурентоздатності на світових ринках.
- Розширення асортименту: Виробництво продукції з високою доданою вартістю, зокрема брендированих товарів.
- Експорт на нові ринки: Пошук нових ринків збуту, зокрема в ЄС, Азії та США.
- Інноваційні матеріали: Використання нових матеріалів та технологій для створення екологічно чистих та високотехнологічних товарів.

Виклики

- Конкуренція з дешевими виробниками: Конкуренція з країнами, що мають низьку вартість робочої сили, такими як Китай та Бангладеш.
- Інвестиції у технології: Потреба у модернізації виробництва та впровадженні нових технологій.
- Проблеми з логістикою: Недостатня інфраструктура для ефективного експорту продукції.

Розвиток експортних галузей України має значний потенціал, але вимагає комплексного підходу для подолання існуючих викликів та використання наявних можливостей. Ключовими напрямками для покращення є інвестиції у модернізацію виробництва, впровадження інноваційних технологій, диверсифікація ринків збуту та покращення бізнес-клімату. Лише системний підхід та тісна співпраця між урядом, бізнесом та міжнародними партнерами дозволять Україні реалізувати свій потенціал та зміцнити позиції на світових ринках.

Розвиток експортних галузей України має значний потенціал, але вимагає комплексного підходу для подолання існуючих викликів та використання наявних можливостей:

1. Державна підтримка та політика:

- Стимулювання експорту: Державна підтримка у вигляді експортних кредитів, субсидій та грантів може сприяти розвитку експортно-орієнтованих галузей.
- Законодавча підтримка: Вдосконалення законодавчої бази для сприяння експорту та захисту інтересів українських виробників на міжнародних ринках.
- Просування торгових місій: Активне проведення торгових місій та виставок за кордоном для просування української продукції.
- Підвищення конкурентоспроможності:
- Інвестиції у НДДКР (науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи): Підтримка інновацій та досліджень, що сприятиме створенню нових продуктів та підвищенню конкурентоспроможності.
- Освіта та підготовка кадрів: Вдосконалення системи освіти для підготовки висококваліфікованих кадрів, які відповідатимуть потребам сучасної економіки.

- Партнерство з міжнародними організаціями: Співпраця з міжнародними організаціями для впровадження найкращих практик та стандартів у виробництві та експорті.
2. Розвиток інфраструктури:
- Логістика та транспорт: Модернізація транспортної та логістичної інфраструктури для зниження витрат на транспортування та підвищення ефективності експорту.
 - Енергетична інфраструктура: Розвиток енергетичної інфраструктури для забезпечення стабільного постачання енергії та зниження енергозатрат у виробництві.
3. Екологічна стійкість:
- Екологічні стандарти: Впровадження екологічних стандартів та технологій для забезпечення стійкого розвитку та відповідності міжнародним вимогам.
 - Зелена економіка: Підтримка розвитку зеленої економіки, включаючи виробництво екологічно чистих продуктів та використання відновлюваних джерел енергії.
4. Диверсифікація ринків:
- Географічна диверсифікація: Розширення ринків збуту за межі традиційних партнерів, зокрема у країнах Азії, Африки та Латинської Америки.
 - Секторальна диверсифікація: Розвиток нових галузей та продуктів з високою доданою вартістю, що можуть бути конкурентоспроможними на міжнародних ринках.

Розвиток експортних галузей України має величезний потенціал, який можна реалізувати через комплексний підхід та активну співпрацю між урядом, бізнесом та міжнародними партнерами. Державна підтримка, інвестиції в інфраструктуру та інновації, підвищення конкурентоспроможності, забезпечення екологічної стійкості та

диверсифікація ринків є ключовими аспектами, які сприятимуть зміцненню позицій України на світових ринках. Тільки шляхом інтеграції цих зусиль можна забезпечити стабільне економічне зростання та покращення добробуту країни.

Стратегічні напрямки покращення позицій України на світовому ринку

Покращення позицій України на світовому ринку вимагає комплексного стратегічного підходу, який враховує різні аспекти економіки, політики, інновацій та міжнародних відносин. Нижче розгляну детально стратегічні напрямки, які можуть сприяти покращенню експортного потенціалу та конкурентоспроможності України:

1. Диверсифікація експортних ринків:

- Географічна диверсифікація: Україна має потенціал для розвитку торгівлі з різними регіонами світу. Розширення присутності на нових ринках, таких як Азія, Латинська Америка та Африка, може зменшити залежність від окремих ринків та ризики від економічних криз та політичних турбулентностей.
- Секторальна диверсифікація: Розвиток нових галузей експорту, таких як інформаційні технології, агробізнес, енергетика та екологічно чисті технології, може розширити спектр продуктів та послуг, що пропонуються на міжнародному ринку, та забезпечити стабільніші джерела доходу для країни.

2. Підвищення якості та інновацій продукції:

- Впровадження новітніх технологій: Інвестиції у дослідження та розробки нових технологій та виробничих процесів можуть допомогти підвищити якість та конкурентоспроможність українських товарів на міжнародному ринку.
- Якість та сертифікація: Відповідність продукції міжнародним стандартам якості та безпеки може забезпечити довіру споживачів та підвищити привабливість українських товарів для експорту.

3. Розвиток торговельних відносин:

- Угоди про вільну торгівлю: Укладання угод про вільну торгівлю з ключовими торговельними партнерами може сприяти збільшенню доступу до іноземних ринків та зниженню тарифних бар'єрів для українських товарів.
- Лобіювання інтересів: Активне лобіювання інтересів України на міжнародних торговельних форумах та організаціях може сприяти зменшенню торговельних обмежень та створенню сприятливих умов для експорту.

4. Підтримка малого та середнього бізнесу:

- Фінансова підтримка: Надання фінансових інструментів, таких як кредити, гранти та інвестиції, може допомогти малому та середньому бізнесу розвивати свою експортну діяльність та конкурувати на міжнародному ринку.
- Консультативна підтримка: Надання консультацій та підтримки у сфері маркетингу, логістики та міжнародного бізнесу може допомогти підприємствам підготувати та впровадити стратегії експортного розвитку.

5. Інфраструктурні ініціативи:

- Розвиток транспортної інфраструктури: Модернізація та розширення мережі доріг, залізниць, морських та аеропортових терміналів може покращити логістичні можливості експорту та зменшити витрати на транспортування товарів.
- Технологічні інновації: Впровадження цифрових технологій у логістиці та транспорту може підвищити ефективність та надійність поставок та знизити витрати на логістику.

Покращення позицій України на світовому ринку вимагає комплексного підходу та реалізації стратегічних напрямків, які сприятимуть розвитку

експортного потенціалу країни та зміцненню її конкурентоспроможності на міжнародному ринку.

Рекомендації щодо покращення конкурентоспроможності українських товарів та послуг

Покращення конкурентоспроможності українських товарів та послуг вимагає комплексу заходів у різних сферах економіки, від інфраструктури до інноваційних технологій. Я хочу розглянути деякі рекомендації щодо покращення конкурентоспроможності українських товарів та послуг:

Інфраструктурні заходи:

- Розвиток транспортної інфраструктури: Модернізація та розширення дорожньої мережі, залізничних магістралей та морських портів для забезпечення ефективної та швидкої транспортної логістики.
- Технологічні інновації: Впровадження цифрових технологій у логістиці та виробництві для підвищення ефективності та зниження витрат.

Якість та сертифікація:

- Відповідність міжнародним стандартам: Забезпечення високої якості продукції та послуг, відповідності міжнародним стандартам безпеки та якості.
- Сертифікація та акредитація: Активне просування продукції та послуг на міжнародні ринки шляхом отримання сертифікатів та акредитації, що підтверджують якість та безпеку продукції.

Інновації та дослідження:

- Інвестиції у дослідження та розробки: Підтримка наукових досліджень та інноваційних проектів для створення нових технологій та виробів з високою доданою вартістю.

- Розвиток інноваційних кластерів: Створення спеціалізованих кластерів та інноваційних центрів для співпраці між бізнесом, наукою та державою в галузі досліджень та розробок.

Підтримка малих та середніх підприємств:

- Фінансова підтримка: Надання доступних кредитів та фінансових інструментів для розвитку експортного бізнесу.

- Консультативна підтримка: Надання консультацій та підтримки в галузі маркетингу, логістики та міжнародного бізнесу для підприємств, що збираються вийти на зовнішні ринки.

Розвиток людського капіталу:

- Освіта та підготовка кадрів: Забезпечення якісної освіти та професійної підготовки для робітників та менеджерів, що працюють у сфері експорту.

- Програми підвищення кваліфікації: Здійснення програм підвищення кваліфікації для працівників експортних компаній та фахівців з міжнародного бізнесу.

Покращення конкурентоспроможності українських товарів та послуг вимагає системного підходу та комплексу заходів у різних сферах економіки. Інфраструктурні заходи, підвищення якості та інновацій продукції, підтримка малого та середнього бізнесу, розвиток людського капіталу та інші заходи разом створять сприятливі умови для розвитку експортного сектору та зміцнення позицій України на міжнародному ринку.

Необхідні заходи для розвитку інфраструктури та інновацій України

Для розвитку інфраструктури та інновацій в Україні необхідно впроваджувати широкий спектр заходів на різних рівнях, від галузевого до державного. Ось кілька ключових заходів:

Інфраструктура:

- Інвестиційна програма: Розробка довгострокової програми розвитку інфраструктури, яка передбачатиме значні державні та приватні інвестиції в будівництво та модернізацію доріг, залізниць, аеропортів, морських портів тощо.
- Партнерство з приватним сектором: Сприяння укладанню публічно-приватних партнерств для фінансування та реалізації інфраструктурних проектів.
- Спрощення процедур: Скорочення бюрократичних процедур та спрощення регулювання для прискорення впровадження інфраструктурних проектів.

Інновації:

- Створення інноваційних центрів: Створення технопарків, інкубаторів та інноваційних кластерів для стимулювання співпраці між бізнесом, наукою та владою.
- Фінансова підтримка інновацій: Надання грантів, субсидій та інвестицій для розвитку інноваційних проектів та стартапів.
- Навчання та розвиток кадрів: Зміцнення системи вищої освіти та дослідницьких програм для навчання та підготовки спеціалістів у галузі інновацій та нових технологій.
- Підтримка інноваційної діяльності: Створення спеціальних програм та інструментів для стимулювання інноваційної діяльності в підприємствах та наукових установах.
- Технологічний трансфер: Залучення зарубіжних технологій та експертів для сприяння технологічному розвитку в Україні.

Державна підтримка:

- Створення сприятливого середовища: Впровадження законодавчих та регуляторних ініціатив для створення сприятливого середовища для розвитку інфраструктури та інновацій.
- Фінансова підтримка: Виділення державних коштів на розвиток інфраструктури та інновацій через бюджетні програми та інвестиційні фонди.
- Технічна допомога та консультації: Надання технічної підтримки та консультацій для реалізації проектів у сфері інфраструктури та інновацій.

Ці заходи допоможуть підвищити конкурентоспроможність України шляхом розвитку інфраструктури та стимулювання інноваційної діяльності в країні.

Стратегії залучення інвестицій та розширення міжнародного співробітництва

Залучення інвестицій та розширення міжнародного співробітництва важливі для економічного зростання та розвитку України. Ось декілька стратегій, які можуть бути використані для цього:

Залучення інвестицій:

- Створення сприятливого інвестиційного клімату: Реформи в сфері бізнесу, податкові стимули та заходи з протидії корупції створять сприятливі умови для іноземних та внутрішніх інвесторів.
- Приваблення інвестиційних фондів та банків: Активне просування інвестиційних можливостей на міжнародних форумах та виставках для залучення уваги фондів та банків.

- Підтримка стартапів та інноваційних проектів: Створення спеціальних програм та фондів для фінансування та підтримки інноваційних стартапів та проектів.
- Розвиток фондового ринку: Створення сприятливих умов для розвитку фондового ринку, що дозволить компаніям залучати капітал для розвитку та розширення.

Розширення міжнародного співробітництва:

- Підписання торговельних угод: Активне участь у міжнародних торговельних переговорах для підписання торговельних угод, які стимулюватимуть зовнішню торгівлю та інвестиції.
- Розвиток двосторонніх та багатосторонніх відносин: Створення партнерств та співробітництва з іншими країнами та міжнародними організаціями для спільного розвитку та реалізації проектів.
- Приваблення іноземних підприємств: Запрошення іноземних компаній до співпраці та розміщення їх виробництва в Україні шляхом надання податкових переваг, легалізації процедур ввезення/вивезення товарів тощо.
- Обмін досвідом та технологіями: Розвиток програм обміну досвідом та технологіями з іншими країнами для спільного розвитку та впровадження інновацій.
- Участь у міжнародних проектах: Активна участь у міжнародних проектах та ініціативах, таких як Європейський Зелений Принцип, які сприяють спільним зусиллям у здійсненні реформ та розвитку інфраструктури, енергетики та інновацій.

Інші стратегії:

- Лобіювання та комунікації: Активне лобіювання інтересів України на міжнародних форумах, зустрічах та переговорах, а також ефективна комунікація з потенційними інвесторами та партнерами.
- Створення інфраструктури для бізнесу: Забезпечення необхідної інфраструктури для підтримки бізнесу, такої як бізнес-центри, технологічні парки та інкубатори для стартапів.
- Заохочення соціально відповідальних інвестицій: Створення програм та стимулів для повернення інвестицій, спрямованих на розвиток соціальних та екологічних проектів.
- Створення сприятливого законодавства: Удосконалення законодавства та регулювання, яке стимулює інвестиції та захищає права інвесторів.
- Фінансові інструменти: Розроблення та впровадження фінансових інструментів, таких як інвестиційні фонди та облігації, для повернення капіталу та залучення інвестицій.

Ці стратегії сприятимуть залученню інвестицій та розширенню міжнародного співробітництва, що сприяє економічному зростанню та сталому розвитку України.

ВИСНОВКИ

Висновки і прогнози на найближчі два роки

Експортний потенціал:

- Аграрний сектор: Зростання виробництва та експорту сільськогосподарської продукції завдяки впровадженню новітніх технологій та агроінновацій.

- Металургійний сектор: Модернізація виробництва та зменшення екологічного навантаження можуть підвищити конкурентоспроможність продукції на міжнародних ринках.

- IT-сектор: Розширення присутності на глобальному ринку завдяки висококваліфікованим фахівцям та інноваційним рішенням.

- Машинобудування та хімічна промисловість: Підвищення якості продукції та впровадження нових технологій можуть сприяти збільшенню експорту.

Інвестиційний клімат:

- Сприятливі умови для інвесторів: Забезпечення політичної стабільності, боротьба з корупцією, податкові пільги та розвиток інфраструктури покращать інвестиційний клімат.

- Прозорість та дотримання стандартів: Високі стандарти корпоративного управління та прозорість у веденні бізнесу сприятимуть довірі інвесторів.

Міжнародне співробітництво:

- Європейська інтеграція: Активна співпраця з Європейським Союзом та участь у міжнародних організаціях можуть збільшити інвестиції та торгівлю.

- Участь у глобальних ініціативах: Співпраця з міжнародними організаціями та участь у глобальних ініціативах сприятимуть обміну досвідом та технологіями.

Прогнози на 2024-2025 роки

Економічне зростання:

Очікується помірне економічне зростання на рівні 3-4% на рік за умови стабільної політичної ситуації та продовження реформ. Важливими драйверами зростання будуть експорт аграрної продукції, ІТ-послуги та інвестиції в інфраструктуру.

Залучення інвестицій:

Залучення прямих іноземних інвестицій може зрости завдяки покращенню інвестиційного клімату та участі у міжнародних торговельних угодах. Інвестиції в інновації та дослідження можуть підвищити конкурентоспроможність української економіки на міжнародному ринку.

Розширення експорту:

Експорт сільськогосподарської продукції та ІТ-послуг продовжить зростати, зокрема за рахунок диверсифікації ринків та покращення якості продукції. Впровадження нових технологій у виробництво може сприяти зростанню експорту в металургійному та машинобудівному секторах.

Інфраструктурні проекти:

Значні інвестиції в транспортну та енергетичну інфраструктуру сприятимуть зниженню витрат на логістику та підвищенню ефективності економіки. Впровадження цифрових технологій у логістиці та транспортуванні покращить інтеграцію України в глобальні ланцюги постачання.

Виклики

Політична нестабільність:

Потенційні політичні ризики можуть вплинути на стабільність економічного зростання та залучення інвестицій. Продовження конфлікту на сході України може стримувати економічний розвиток.

Корупція:

Незважаючи на успіхи у боротьбі з корупцією, її високий рівень залишається значним бар'єром для інвесторів.

Зовнішні ризики:

Коливання на глобальних ринках, економічні санкції та зміни у міжнародних торговельних відносинах можуть негативно вплинути на економіку України.

Перспективи

Зростання ролі ІТ-сектору:

Україна може стати одним з провідних гравців на глобальному ринку ІТ-послуг завдяки висококваліфікованим спеціалістам та конкурентним цінам.

Сталий розвиток сільського господарства:

Збільшення експорту органічної та екологічно чистої продукції може покращити позиції України на світовому аграрному ринку.

Енергетична незалежність:

Інвестиції в альтернативну енергетику та енергоефективні технології можуть знизити залежність від імпорту енергоресурсів та покращити екологічну ситуацію.

У цілому, перспективи розвитку української економіки на 2024-2025 роки є обнадійливими, проте реалізація цього потенціалу залежатиме від успішної реалізації реформ, стабільності політичного середовища та ефективної боротьби з корупцією.

Зважаючи на всю отриману інформацію з дослідження на тему моєї роботи, можна зробити наступні висновки:

- Експортні можливості: Україна має значний потенціал для розвитку експорту товарів та послуг завдяки своїм природним ресурсам, досвіду виробництва та кваліфікованій робочій силі.

- Диверсифікація експорту: Розвиток нових галузей та розширення асортименту експортних товарів допоможе зменшити залежність від обмежених секторів та ризики від змін на світових ринках.

- Конкуренентоспроможність: Збільшення конкурентоспроможності українських товарів та послуг є ключовим фактором для успішного виходу на міжнародні ринки та збільшення їх обсягів експорту.

- Інновації та технології: Впровадження інноваційних технологій у виробництво та розробка нових продуктів дозволить Україні стати більш конкурентоздатною на світовому ринку.

- Міжнародне співробітництво: Розвиток партнерських відносин та співробітництво з іншими країнами у сфері торгівлі та інвестицій є важливим для збільшення доступу українських товарів та послуг до зовнішніх ринків.

- Необхідність реформ: Здійснення структурних економічних реформ, вдосконалення бізнес-клімату та підвищення ефективності управління відіграють важливу роль у зміцненні позицій України на світовому ринку.

Загалом, Україна має потенціал стати важливим гравцем на світовому ринку товарів та послуг, проте для досягнення цієї мети потрібні системні заходи з підвищення конкурентоспроможності та розвитку економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Економічна теорія : підручник / В.Д. Лагутін, Ю.М. Уманців, Т.А. Щербакова та ін. ; за заг. ред. В.Д. Лагутіна. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. – 608 с.;
2. Міжнародна торгівля / [Ю.Г. Козак, Н.С. Лонгвінова, М.І. Барановська та ін.] ; ред. Ю.Г. Козак – 4-те вид. – К. : Центр навч. літератури, 2010. – 440 с.
3. Кораблін С.О. Макроекономічна динаміка України: пастка сировинних ринків.– К. : ДУ “Інт екон. та прогнозув. НАН України”. – 2017. – 308 с
4. Орлова Н.С., Свечкіна А.Л. Особливості розвитку світового фінансового ринку в умовах глобалізації / Н.С. Орлова, А.Л. Свечкіна // Схід. - №5 (83). – 2007. – С.5-9.
5. Світові фінансові ринки в умовах глобалізації / Любохинець Л.С., Лабунець О.О. // Мукачевський держ. Університет, 2018. - 45с.
6. Філіпенко А.С. Міжнародні економічні відносини: Історія. Теорія. Політика: Підручник/А.С. Філіпенко. К.: Либідь, 2019. - 960 с.
7. Сучасний стан економіки України: проблеми та перспективи розвитку: матеріали обласної наук.-практ. конф. учнів та здобув. вищої освіти, м. Кропивницький, 17 лист. 2021 р. / Центральноукр. нац. техн. ун-т; [відп. за вип. О. М. Левченко]. – Кропивницький : ЦНТУ, 2021. – 124 с.
8. Сайт Державної служби статистики України (<https://www.ukrstat.gov.ua/>);
9. Сайт Національного банку України (НБУ) (<https://bank.gov.ua/>);
10. Сайт Міністерства економічного розвитку, торгівлі та сільського господарства України (<https://www.me.gov.ua/>);
11. Сайт Українського інституту економічних досліджень та політичних консультацій (ІЕДПК) (<https://www.iepd.org.ua/>);

12. Падіння ВВП у 4 кварталі минулого року / О. Павлиш // сайт «Економічна правда», Посилання:
(<https://www.epravda.com.ua/news/2023/03/13/697983/>)
13. Реальний ВВП України торік зріс на 5,3% / О. Павлиш // сайт "Економічна правда", посилання:
(<https://www.epravda.com.ua/news/2024/03/28/711746/>);
14. Сайт "Українська правда"(<https://www.pravda.com.ua/>);
15. Samuelson and Nordhaus. ECONOMICS 19th edition. prof. Dr. Darcy Carvalho. FEA-USP. SÃO PAULO. 2022. WESTERN ECONOMICS IN THE XX-TH CENTURY. 684p.
16. William J. Bernstein. A Splendid Exchange: How Trade Shaped The World - London: Atlantic Books, 2008. 400 p
17. Paul Krugman, Maurice Obstfeld, and Marc Melitz: International Economics; - Boston: Pearson Addison-Wesley, 2009. 748 p.;
18. Robert H. Frank and Ben Bernanke : Principles of Economics – Boston : McGraw-Hill/Irwin, 2007. 988 p.
19. Michael P. Todaro and Stephen C. Smith. Economic Development – Boston, Mass. : Addison-Wesley. 2012. 846 p.
20. Robert S. Pindyck and Daniel L. Rubinfeld. Microeconomics – Boston, MA: Pearson Custom Pub. 2001. 470 p.